

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างรูปแบบการฝึกอบรมนักศึกษาให้เป็นผู้ สัมภาษณ์ พร้อมจัดทำคู่มือการฝึกอบรมผู้สัมภาษณ์ และเปรียบเทียบผลการสัมภาษณ์ระหว่าง ผู้สัมภาษณ์ 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สัมภาษณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมรูปแบบการฝึกอบรมเสร็จสิ้นก่อน ออกงานสนาม และผู้สัมภาษณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมรูปแบบการฝึกอบรมต่อเนื่อง กลุ่ม ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้ สัมภาษณ์ ได้แก่ นักศึกษาหญิงในกลุ่มสาขาสังคมศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2540 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 10 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 5 คน เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมแต่ ละแบบ นักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ นักศึกษาชายที่มีพฤติกรรมทางเพศใน กลุ่มสาขาสังคมศาสตร์เช่นกันแต่ไม่จำกัดชั้นปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 50 คน แบ่งตามกลุ่มผู้สัมภาษณ์ 2 กลุ่มๆ ละ 25 คน การเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ สัมภาษณ์ใช้วิธีสโนว์บอลล์ (Snowball Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบสนทนากลุ่ม และแบบสังเกต และใช้โปรแกรม Ethnograph ช่วยในการประมวลข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ส่วนประกอบ สถิติทดสอบแมน-วิทนี ยู (The Man-Whitney U test) และฐานนิยม (Mode)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ได้รูปแบบการฝึกอบรมผู้สัมภาษณ์ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการฝึกอบรมเสร็จสิ้น ก่อนออกงานสนาม และรูปแบบการฝึกอบรมแบบต่อเนื่อง มีขั้นตอนการฝึกอบรม ดังนี้
 - 1.1 รูปแบบการฝึกอบรมเสร็จสิ้นก่อนออกงานสนาม ใช้เวลาฝึกอบรม 7 ชั่วโมง (3 วัน) มี 12 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ชั้นที่ 2 อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์
 ชั้นที่ 3 อธิบายขั้นตอนการสัมภาษณ์
 ชั้นที่ 4 อธิบายการสัมภาษณ์แบบตะล่อมกล่อมเกลา
 ชั้นที่ 5 อธิบายวิธีจับบันทึกการสัมภาษณ์
 ชั้นที่ 6 บรรยายเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ
 ชั้นที่ 7 อธิบายความหมายของแนวคำถามและการใช้คู่มือผู้สัมภาษณ์
 ชั้นที่ 8 อธิบายถึงคุณลักษณะที่ดีของผู้สัมภาษณ์และเทคนิคในการ
 สัมภาษณ์
 ชั้นที่ 9 สาริตและฝึกทดลองสัมภาษณ์
 ชั้นที่ 10 อธิบายให้ทราบถึงวิธีการประมวลข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล
 และฝึกปฏิบัติ
 ชั้นที่ 11 การสัมภาษณ์ภาคสนาม
 ชั้นที่ 12 สนทนากลุ่ม
 1.2 รูปแบบการฝึกอบรมแบบต่อเนื่อง ใช้เวลา 7 ชั่วโมง (1 วัน) มี 14 ชั้น
 ตอนคือ
 ชั้นที่ 1 ถึงชั้นที่ 11 มีวิธีการเหมือนกับรูปแบบการฝึกอบรมแบบเสร็จ
 สิ้นก่อนออกงานสนาม ส่วนชั้นที่ 12 ถึงที่ 14 มีดังนี้
 ชั้นที่ 12 สนทนากลุ่มครั้งที่ 1
 ชั้นที่ 13 การพิจารณาข้อมูลร่วมกัน
 ชั้นที่ 14 สนทนากลุ่มครั้งที่ 2

2. ได้คู่มือการฝึกอบรมการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ เนื้อหาของ
การฝึกอบรมและวิธีการในการฝึกอบรม

3. การเปรียบเทียบผลการสัมภาษณ์ระหว่างกลุ่มผู้สัมภาษณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมรูปแบบเสร็จสิ้นก่อนออกงานสนามกับกลุ่มผู้สัมภาษณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมต่อเนื่อง พบว่า ผลการสัมภาษณ์ระหว่างสองกลุ่มโดยรวมทุกประเด็น มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้สัมภาษณ์กลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมต่อเนื่องสัมภาษณ์ได้รายละเอียดมากกว่าผู้สัมภาษณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมแบบเสร็จสิ้นก่อนออกงานสนาม

นอกจากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น จากการสังเกตผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 รูปแบบ รวมทั้งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในขณะฝึกอบรมและขณะสัมภาษณ์ พบว่า ในขณะฝึกอบรมผู้สัมภาษณ์มาตรงตามเวลาที่นัดหมาย และตั้งใจฟังในขณะรับการฝึกอบรม สำหรับในขณะสัมภาษณ์นั้น มีบรรยากาศของการสัมภาษณ์เป็นกันเองมาก ทั้งผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์พูดคุยสนุกสนาน ยิ้มแย้มแจ่มใส และการสัมภาษณ์เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ให้สัมภาษณ์และผู้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า บรรยากาศในขณะสัมภาษณ์เป็นกันเองในระดับมากที่สุด อีกทั้งตั้งใจในระดับมากที่สุดที่จะให้ผู้สัมภาษณ์คนที่เคยมาสัมภาษณ์ตนกลับมาสัมภาษณ์อีกในเรื่องอื่นๆ ส่วนการถามคำถามได้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน คล่องแคล่ว อีกทั้งการมีท่าทีที่เป็นมิตร เป็นกันเอง ผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกสนุกกับการให้สัมภาษณ์อยู่ในระดับมาก และในทำนองเดียวกันสถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีความสงบอยู่ในระดับมากเช่นกัน สำหรับความคิดเห็นในระดับปานกลางนั้น ได้แก่ เรื่องของเวลาที่ผู้สัมภาษณ์ให้ตนคิดคำตอบ และเวลาในการสัมภาษณ์ ตลอดจนมีความรู้สึกอึดอัด และสับสนในการให้สัมภาษณ์อยู่ในระดับน้อย

สำหรับปัญหาที่พบก่อนการสัมภาษณ์คือ บางคนไม่ยอมให้สัมภาษณ์และไม่ยอมให้บันทึกเสียง ผู้สัมภาษณ์ได้แก้ไขโดยอธิบายให้ทราบถึงการนำข้อมูลไปใช้และความจำเป็นต้องบันทึกเสียง สำหรับปัญหาที่พบในขณะสัมภาษณ์นั้น ได้แก่ ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนพูดน้อย ตอบไม่ตรงคำถามหรือไม่ชัดเจนและมีอาการเกร็ง ผู้สัมภาษณ์ได้แก้ไขโดยชวนผู้ให้สัมภาษณ์คุยให้เป็นที่ปรึกษา และถามย้อนไปย้อนมาจนได้ข้อมูลตามต้องการ

ส่วนความความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการฝึกอบรม ผู้สัมภาษณ์มีการแสดงความคิดเห็นในเรื่องของเนื้อหาในการฝึกอบรมว่ามีรายละเอียดดี เวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมสำหรับการฝึกอบรมแบบต่อเนื่อง เห็นว่า ค่อนข้างใช้เวลาสั้นๆ วิธีการในการฝึกทดลองสัมภาษณ์ ควรให้ทดลองสัมภาษณ์คนอื่นเหมือนการไปสัมภาษณ์จริง ไม่ควรทดลองใช้กลุ่มผู้สัมภาษณ์ด้วยกัน และการนำความรู้ไปใช้ ก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติได้

อภิปรายผล

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล กล่าวได้ดังนี้

1. รูปแบบการฝึกอบรมผู้สัมภาษณ์แบบต่อเนื่องมีขั้นตอนมากกว่ารูปแบบการฝึก

อบรมแบบเสร็จสิ้นก่อนออกงานสนาม 2 ขั้นตอน คือมีการพิจารณาข้อมูลร่วมกันและสัมภาษณ์เพิ่มเติม มีผลทำให้ผู้สัมภาษณ์กลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมต่อเนื่องสัมภาษณ์ได้รายละเอียดมากกว่าผู้สัมภาษณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมแบบเสร็จสิ้นก่อนออกงานสนาม

2. ผลการเปรียบเทียบการสัมภาษณ์พบว่า ผลการสัมภาษณ์ระหว่างสองกลุ่มโดยรวมทุกประเด็น มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มผู้สัมภาษณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมต่อเนื่อง ได้ข้อมูลละเอียดกว่าข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้สัมภาษณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมเสร็จสิ้นก่อนออกงานสนาม เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า กลุ่มผู้สัมภาษณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมต่อเนื่อง ได้รายละเอียดของข้อมูลแตกต่างจากกลุ่มผู้สัมภาษณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมเสร็จสิ้นก่อนออกงานสนาม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของฉลาด ตั้งวิบูลย์ชัย (2536, หน้า 45) ที่พบว่าผลการสัมภาษณ์ของผู้สัมภาษณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมแบบพัฒนาทักษะสัมภาษณ์ ได้ข้อมูลที่ชัดเจนกว่าผู้สัมภาษณ์กลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมแบบทั่วไป และมากกว่าผู้สัมภาษณ์กลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม และสอดคล้องในทำนองเดียวกันกับผลการวิจัยของบิลไลท์ และ ลูสเวลท์ (Billiet, Loosveldt, 1988, pp. 190-211) ที่พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างผู้สัมภาษณ์ที่ได้รับการฝึกอบรม และผู้สัมภาษณ์ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม รวมทั้งการวิจัยของแมททิเมอร์ (Mattimore, 1992, p. 3376) ที่พบว่า การฝึกอบรมเพื่อสร้างความชำนาญในการสัมภาษณ์ที่จัดให้แก่ผู้จัดการและหัวหน้างาน พบว่าการฝึกอบรมทำให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความสามารถในการสัมภาษณ์ดีขึ้น ตลอดจนผลการวิจัยของแอซซีเลสซิง (Azzi-Lessing, 1996, p.2686) ที่พบว่าผู้สัมภาษณ์ที่ผ่านการอบรมสามารถสัมภาษณ์ได้ละเอียดมากกว่า เจาะจงกว่า และยังได้ข้อมูลรายละเอียดถึงปัญหาและอุปสรรคอีกด้วย

ผลการสัมภาษณ์ของผู้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่ม ในแต่ละประเด็นของทั้ง 10 ประเด็น จะเห็นได้ว่ามีเพียงประเด็นเดียวคือประเด็นของผู้เลี้ยงดูในวัยเด็กและบุคคลที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใกล้ชิดที่สุด ที่ผลการสัมภาษณ์ไม่แตกต่าง ซึ่งการที่ผลการสัมภาษณ์ไม่แตกต่างกันนั้น อาจมีผลจากการเจาะลึกลงไปคำตอบในประเด็นดังกล่าวไม่สามารถเจาะลึกลงไปได้มากนัก เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์จะตอบแค่เพียงว่าใครเป็นผู้เลี้ยงดูตนและตนใกล้ชิดกับใครมากที่สุด ไม่เหมือนกับประเด็นอื่นๆ อีก 9 ประเด็นที่ผู้สัมภาษณ์สามารถระล่อมกล่อมเกลารายละเอียดที่ลึกลงไป

อย่างไรก็ตามผลการสัมภาษณ์ที่แตกต่างระหว่างผู้สัมภาษณ์ทั้ง 2 กลุ่มนั้น ส่วนหนึ่งอาจมีผลมาจากการที่ผู้สัมภาษณ์กลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมแบบต่อเนื่อง มีขั้นตอนของการพิจารณาข้อมูลร่วมกับผู้วิจัย แล้วไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ ในขณะที่ผู้สัมภาษณ์กลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมรูปแบบเสร็จสิ้นก่อนออกงานสนามไม่มีขั้นตอนนี้

3. จากการที่ผู้สัมภาษณ์ได้ชี้แจงให้ผู้ให้สัมภาษณ์ทราบถึงวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่จะได้รับ ทำให้ได้รับความร่วมมือจากผู้ให้สัมภาษณ์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สโลคัมและคนอื่นๆ (Slocum and Others, 1956, p.106) ที่พบว่าทำให้กลุ่มตัวอย่างเห็นประโยชน์ทางสังคมของการวิจัย และการให้กลุ่มตัวอย่างรู้ถึงความสำคัญของตนเองต่อเรื่องที่ทำวิจัย จะช่วยเพิ่มอัตราการตอบสนองต่อการสัมภาษณ์ นอกจากนี้การฝึกอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับการสัมภาษณ์แบบตะล่อมกล่อมเกล่า สัมภาษณ์ตามแนวคำถามในแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ช่วยให้ได้รายละเอียดดีในประเด็นต่างๆ สอดคล้องกับการวิจัยของวัตคินส์ (Watkins, 1985, p.3542-A) ที่พบว่าการสัมภาษณ์ช่วยเจาะลึกถึงความต้องการของครอบครัว และการใช้คำถามปลายเปิดจะช่วยให้ได้รับข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนการศึกษาได้อย่างดี

4. ในการสัมภาษณ์นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนไม่ยากให้บันทึกเทป สอดคล้องกับแนวความคิดของสุภางค์ จันทวานิช (2537, หน้า 89) ที่กล่าวว่าในการใช้แถบบันทึกเสียงแม้ผู้สัมภาษณ์สามารถสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์เพียงไร แต่ผู้สัมภาษณ์มักไม่เต็มใจให้บันทึกคำตอบของตน อย่างไรก็ตามผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 กลุ่ม มีความเห็นตรงกันว่า ตนมีความรู้สึกอึดอัด และมีความเครียดในการให้สัมภาษณ์อยู่ในระดับน้อยนั้น อาจมีผลประการหนึ่งเนื่องมาจากการใช้วิธีสโนว์บอลในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิจัยครั้งนี้ปรากฏผลว่ากลุ่มผู้สัมภาษณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมต่อเนื่อง ได้ข้อมูลละเอียดกว่าข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้สัมภาษณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมเสร็จสิ้นก่อนออกงานสนาม เป็นการตอบข้อสงสัยของฟาวเลอร์ จูเนียร์ (Fowler, Jr., 1988, p. 115) ที่ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อพิจารณาเกี่ยวกับการฝึกอบรมที่ยังเห็นไม่ตรงกัน กล่าวคือกลุ่มหนึ่งเห็นว่าการฝึกอบรมต้องฝึกตั้งแต่เริ่มแรกและในช่วงก่อนจะออกงานสนาม ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องทำไปเรื่อยๆ และกลับมารับการฝึกอบรมซ้ำหลังจากที่ไปสัมภาษณ์มาแล้ว

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้

1. ในการสร้างรูปแบบการฝึกอบรมนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา ระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 หากจะมีการนำรูปแบบนี้ไปใช้กับผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่านี้ ควรศึกษารายละเอียดของวิธีการฝึกอบรมให้ละเอียดก่อน เนื่องจากมีขั้นตอนของการประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้สัมภาษณ์ควรมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับหนึ่ง

2. ในการฝึกอบรมผู้สัมภาษณ์ในโครงการวิจัยอื่นๆ ควรนำรูปแบบการฝึกอบรมแบบต่อเนื่องไปใช้ในการอบรม เนื่องจากมีการพิจารณาข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้สัมภาษณ์ ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดมากขึ้น แต่รูปแบบนี้มีข้อจำกัดคือถ้ามีเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลนานๆ ถึงจะใช้วิธีนี้ได้

3. การนำรูปแบบการฝึกอบรมแบบต่อเนื่องไปใช้ ควรใช้ในเรื่องที่ต้องการเจาะลึกลงไปในรายละเอียด หรือต้องการให้ผู้ให้สัมภาษณ์หรือพินความทรงจำเรื่องราวในอดีต เช่นเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป มีดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้ใช้นักศึกษาหญิงเป็นผู้สัมภาษณ์ น่าจะมีการศึกษาว่าหากใช้นักศึกษาชายที่มีพฤติกรรมทางเพศเหมือนผู้ให้สัมภาษณ์ จะได้ผลการสัมภาษณ์ต่างกันหรือไม่

2. ควรมีการทดลองให้ผู้สัมภาษณ์มีส่วนร่วมในการทำแบบสัมภาษณ์ จะทำให้ผู้สัมภาษณ์เข้าใจประเด็นความต้องการได้อย่างชัดเจน และสามารถเก็บข้อมูลได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. รูปแบบการฝึกอบรมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการให้ความรู้ในส่วนของเนื้อหาตั้งแต่ต้นจนจบก่อนที่จะให้ผู้สัมภาษณ์ไปทำการสัมภาษณ์ น่าจะมีการศึกษาว่าหากแบ่งเนื้อหาในการฝึกอบรมออกเป็นตอนๆ โดยเริ่มจากวัตถุประสงค์ของการวิจัยจนถึงการสาริตการสัมภาษณ์ แล้วให้ผู้สัมภาษณ์ฝึกทดลองสัมภาษณ์ผู้ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นฝึกอบรมเพิ่มเติมในเรื่องของการประมวลผลข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และให้ผู้สัมภาษณ์ฝึกปฏิบัติประมวลผลข้อมูลจากผลการสัมภาษณ์ที่ได้ไปฝึกทดลองสัมภาษณ์ของผู้สัมภาษณ์ทุกคน ซึ่งจะทำให้ผู้สัมภาษณ์พบข้อบกพร่องตลอดจนแนวทางที่ดีของการ

สัมภาษณ์จากผลการสัมภาษณ์ทั้งของตนเองและผู้สัมภาษณ์คนอื่นๆ และนำไปปรับปรุงก่อน
ออกงานสนาม

4. ควรมีการวิจัยถึงปัจจัยทั้งภายใน(เช่น บุคลิกส่วนตัว) และภายนอก(เช่น สาขาวิชาที่เรียนอยู่) ของผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ที่ส่งผลต่อการสัมภาษณ์